MAKTAB PSIXOLOGI FAOLIYATIDA DIAGNOSTIKA VA KORREKSION ISHLARINING ZAMONAVIY USULLARI

Usmonova Komila Mirzavaliyevna

Mingbuloq tumani 22-maktab psixologi

Turdaliyeva Xolidaxon Oribjonovna

Mingbuloq tumani 23-maktab psixologi

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktab psixologi faoliyatida diagnostika va korreksion ishlarning zamonaviy usullari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan yoritiladi. Maktab psixologining asosiy vazifalaridan biri o‘quvchilarning psixologik holatini o‘z vaqtida aniqlash, ularning shaxsiy rivojlanishidagi muammolarni tahlil qilish hamda zarur psixologik yordam ko‘rsatishdan iboratdir. Shu nuqtai nazardan diagnostika jarayoni o‘quvchilarning emotsional holati, kognitiv rivojlanishi, ijtimoiy moslashuvi va shaxsiy xususiyatlarini o‘rganishda muhim ahamiyat kasb etadi. Maqolada zamonaviy psixodiagnostik metodlar — testlar, so‘rovnomalar, kuzatuv, suhbat va kompyuterlashtirilgan diagnostika vositalarining imkoniyatlari va afzalliklari tahlil qilinadi. Shuningdek, o‘quvchilarda aniqlangan psixologik muammolarni bartaraf etishda qo‘llaniladigan korreksion ishlar, jumladan, individual va guruhiy psixologik mashg‘ulotlar, treninglar, relaksatsiya texnikalari hamda art-terapiya usullarining samaradorligi yoritiladi. Maktab psixologi, o‘qituvchi va ota-onalar hamkorligining diagnostika va korreksion jarayonlardagi o‘rni alohida ta’kidlanadi. Ushbu yondashuvlar o‘quvchilarning psixologik salomatligini mustahkamlash, ularning shaxs sifatida to‘liq rivojlanishini ta’minlash hamda ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: maktab psixologi, psixodiagnostika, korreksiya, psixologik yordam, test, trening, relaksatsiya, shaxs rivojlanishi, ta’lim jarayoni.

KIRISH

Zamonaviy ta’lim tizimida o‘quvchilarning faqat bilim darajasi emas, balki ularning psixologik holati va shaxsiy rivojlanish jarayonini to‘g‘ri tashkil etish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan maktab psixologi faoliyati ta’lim muassasasining ajralmas qismi bo‘lib, u o‘quvchilarning psixologik salomatligini ta’minlash, muammolarni erta aniqlash va ularni bartaraf etishga qaratilgan tizimli ishlarni amalga oshiradi. Maktab psixologining asosiy yo‘nalishlaridan biri diagnostika faoliyati hisoblanadi. Diagnostika orqali o‘quvchilarning emotsional holati, intellektual rivojlanishi, shaxsiy xususiyatlari va ijtimoiy moslashuvi o‘rganiladi. Bu jarayon o‘quvchilarda yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan muammolarni erta aniqlash va ularning oldini olishga yordam beradi. Shu bilan birga, diagnostika natijalari asosida individual yondashuvni ishlab chiqish imkoniyati yaratiladi. Korreksion ishlar esa aniqlangan psixologik muammolarni bartaraf etishga qaratilgan bo‘lib, o‘quvchilarning psixologik holatini barqarorlashtirish, xulq-atvorini to‘g‘rilash va shaxsiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlashga xizmat qiladi. Bugungi kunda zamonaviy psixologiyada turli korreksion usullar — individual va guruhiy treninglar, psixologik mashg‘ulotlar, relaksatsiya texnikalari, art-terapiya va boshqa innovatsion yondashuvlar keng qo‘llanilmoqda. Ta’lim jarayonining samaradorligi ko‘p jihatdan maktab psixologi, o‘qituvchi va ota-onalar hamkorligiga bog‘liq. Ushbu hamkorlik o‘quvchilarning psixologik ehtiyojlarini to‘g‘ri aniqlash va ularga mos yordam ko‘rsatish imkonini beradi. Shu sababli diagnostika va korreksion ishlarni zamonaviy yondashuvlar asosida tashkil etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir.

ASOSIY QISM

Maktab psixologi faoliyatida diagnostika ishlari o‘quvchilarning psixologik holatini o‘rganish va ularning rivojlanish darajasini aniqlashda asosiy bosqich hisoblanadi. Diagnostika jarayoni orqali o‘quvchining emotsional holati, intellektual imkoniyatlari, shaxsiy xususiyatlari, ijtimoiy moslashuvi va o‘quv faoliyatidagi muammolari aniqlanadi. Diagnostika nafaqat mavjud muammolarni aniqlash, balki ularning kelib chiqish sabablarini ham tushunishga yordam beradi. Bu esa psixologga har bir o‘quvchiga individual yondashuvni ishlab chiqish imkonini yaratadi. Zamonaviy ta’lim tizimida diagnostika jarayoni muntazam va tizimli ravishda olib borilishi zarur, chunki o‘quvchilarning psixologik holati vaqt o‘tishi bilan o‘zgarib boradi.

Zamonaviy psixodiagnostika usullari

Bugungi kunda maktab psixologlari tomonidan bir qator zamonaviy diagnostik usullar qo‘llanilmoqda. Ular quyidagilardan iborat:

Test metodlari: intellekt, shaxs xususiyatlari, stress darajasi va emotsional holatni aniqlash uchun qo‘llaniladi.

So‘rovnomalar: o‘quvchilarning o‘z fikrlari va his-tuyg‘ularini o‘rganish imkonini beradi.

Kuzatuv metodi: o‘quvchining darsdagi va ijtimoiy muhitdagi xulq-atvori tahlil qilinadi.

Suhbat metodi: individual yoki guruhiy suhbat orqali o‘quvchining ichki kechinmalari aniqlanadi.

Kompyuterlashtirilgan diagnostika: zamonaviy dasturlar yordamida tez va aniq natijalar olish imkonini beradi.

Ushbu usullar birgalikda qo‘llanganda o‘quvchining psixologik holati haqida to‘liq va ishonchli ma’lumot olish mumkin.

Korreksion ishlarning mazmuni va vazifalari

Korreksion ishlar diagnostika jarayonida aniqlangan psixologik muammolarni bartaraf etishga qaratilgan. Ularning asosiy maqsadi o‘quvchining psixologik holatini barqarorlashtirish, xulq-atvorini ijobiy tomonga o‘zgartirish va shaxsiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlashdan iborat.

Korreksion ishlar quyidagi yo‘nalishlarda olib boriladi:

1. Emotsional beqarorlik va stressni kamaytirish;
2. O‘ziga ishonchni oshirish;
3. Muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirish;
4. Agressiv xulq-atvorni kamaytirish;

Zamonaviy korreksion metodlar

Maktab psixologi amaliyotida turli zamonaviy korreksion usullar qo‘llaniladi:

Individual psixologik maslahatlar: o‘quvchining shaxsiy muammolarini hal qilishga yordam beradi.

Guruhiy treninglar: muloqot, hamkorlik va ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantiradi.

Relaksatsiya texnikalari: stress va xavotirni kamaytirishga xizmat qiladi.

Art-terapiya: rasm chizish, ijodiy faoliyat orqali ichki kechinmalarni ifodalashga yordam beradi.

O‘yin terapiyasi: ayniqsa kichik yoshdagi bolalarda psixologik muammolarni yengishda samarali hisoblanadi.

Ushbu metodlar o‘quvchilarning psixologik barqarorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Diagnostika va korreksion ishlarning samaradorligi maktab psixologi, o‘qituvchi va ota-onalar hamkorligiga bevosita bog‘liqdir. O‘qituvchi o‘quvchining kundalik xulq-atvorini kuzatadi, psixolog diagnostika va korreksiya ishlarini olib boradi, ota-onalar esa uy sharoitida qo‘llab-quvvatlashni ta’minlaydi. Ushbu hamkorlik natijasida o‘quvchilarning psixologik muammolarini tez aniqlash va samarali bartaraf etish imkoniyati yaratiladi.

XULOSA

Maktab psixologi faoliyatida diagnostika va korreksion ishlar o‘quvchilarning psixologik holatini o‘rganish, muammolarni erta aniqlash hamda ularni bartaraf etishda muhim va ajralmas yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, diagnostika jarayoni o‘quvchining emotsional, intellektual va ijtimoiy rivojlanish darajasini aniqlashga xizmat qilib, individual yondashuvni to‘g‘ri tashkil etish uchun asos yaratadi. Zamonaviy psixodiagnostika usullari — testlar, so‘rovnomalar, kuzatuv, suhbat va kompyuterlashtirilgan metodlar — o‘quvchilarning psixologik holati haqida aniq va ishonchli ma’lumot olish imkonini beradi. Bu esa psixologga har bir o‘quvchining ehtiyojiga mos korreksion ishlarni rejalashtirishga yordam beradi. Korreksion ishlar esa o‘quvchilarda aniqlangan psixologik muammolarni bartaraf etish, ularning emotsional barqarorligini ta’minlash, o‘ziga ishonchini oshirish va ijtimoiy moslashuvini yaxshilashga qaratilgan. Individual va guruhiy mashg‘ulotlar, treninglar, relaksatsiya hamda art-terapiya kabi zamonaviy metodlar ushbu jarayonda yuqori samaradorlikka ega ekanligini ko‘rsatmoqda. Shuningdek, maktab psixologi, o‘qituvchi va ota-onalar hamkorligi diagnostika va

korreksion ishlarning muvaffaqiyatini ta’minlovchi eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Ushbu hamkorlik o‘quvchilar uchun qulay psixologik muhit yaratadi va ularning har tomonlama rivojlanishiga zamin hozirlaydi. Maktab psixologi faoliyatida diagnostika va korreksion ishlarni zamonaviy yondashuvlar asosida tashkil etish ta’lim jarayonining samaradorligini oshirish, o‘quvchilarning psixologik salomatligini mustahkamlash hamda ularning barkamol shaxs sifatida shakllanishida muhim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1) G‘oziev E.G‘. **Umumiy psixologiya**. – Toshkent: O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2012.
2) Karimova V.M. **Psixologiya**. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.
3) Davletshin M.G. **Yosh davrlari va pedagogik psixologiya**. – Toshkent: O‘qituvchi, 2008.
4) Bekmurodov A. **Pedagogik psixologiya asoslari**. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
5) Zimbardo P., Gerrig R. **Psychology and Life**. – Pearson Education, 2016.
6) Woolfolk A. **Educational Psychology**. – Boston: Pearson, 2019.
7) Maktab psixologi faoliyatini tashkil etish bo‘yicha metodik qo‘llanmalar to‘plami.